

Bevezetés

Napjainkban mind a közéleti, mind a tudományos diskurzusban gyakran jelenik meg a hazai politikai vitakultúra egyre romló színvonalának gondolata¹, ám sokszor tudományosan nem meghatározható, hogy pontosan mit is értünk a jelenség alatt. Ugyanis nem igaz, hogy ne lennének politikai viták, az ellenzéki előválasztások alatt például a pártok rekordszámú jelölti vitát szerveztek, a parlamentben pedig rendszeresen kérdezik fel egymást a képviselők közügyeket érintő témákban. Nem csak a viták mennyisége, de azok színvonala is kritika tárgyát képezi, melyet meghatározhat a résztvevők összetétele, felkészültsége, az elhangzott érvek minősége, és maga a közeg, amelyben azok lejátszódnak. A fent említett diskurzusok például kiegyenlítetlen erőviszonyok között zajlottak: mint azt tudjuk, az előválasztásokon nem vett részt kormánypárti képviselőjelölt, a parlamenti vitákon pedig az ellenzéknek a kétharmados kormánytöbbséggel szemben nincs érdemi beleszólása a törvényhozásba. Az a helyzet ugyanis, hogy több mint egy évtized óta nem láttunk példát olyan beszédeseményre, mely során egy döntéshozó kompetenciában lévő kormánypárti és ellenzéki politikus közvetlen dialektikai kapcsolatba lépett volna egymással, és a véleménykülönbség feloldására szolgáló érvelésekkel próbálta volna meg cáfolni a másik álláspontját, melyet a szakirodalom hagyományos értelemben vitának definiál². A probléma tehát egy létező jelenségről árulkodik, melynek összetettsége kihatással van a politika szereplőire és annak teljes diszkurzív közegére is, így a választói magatartást, valamint a hatalmi viszonyokat is befolyásolja.

Jelen dolgozat célja, hogy a politikában elhangzó argumentációs folyamatokat a politikai cselekvés szintjén értelmezze, és bemutassa a különböző kommunikatív tevékenységtípusok lehetséges mozgástereit, illetve a vita résztvevői által alkalmazott érvelési sémákat és érvelési hibákat. Mindezzel a tanulmány egy lehetséges vizsgálati keretet is felállít a magyar vitakultúra értelmezésére, illetve az argumentációs folyamatok változásának bemutatására.

Habár a hagyományos vitamodellek eltűnőben vannak a magyar politikai diskurzusban, az érvelés és a dialógus a mai napig szerves részét képezi a közegnek, ezáltal úgy vélem, a vita „nem vész el, csak átalakul” a hazai politikában. Ezt az átalakulást segítette a közösségi média megjelenése, mely segítségével a politikusok a sajtó örkutya szerepétől függetlenül már közvetlenül is el tudtak jutni a választók tömegeihez, valamint a hosszú évek alatt végbemenő, a kormány és az ellenzék közötti hatalmi eltolódás is³, amely egyben a plurális médiatér fokozatos beszűkülését is eredményezte⁴. Mindemelllett a politikai kommunikáció, mint a politikai cselekvés egyik lehetséges eszköze jelenleg is egy elengedhetetlen fegyver, amely igazolja használója politikai céljait, ígéreteit, valamint interpretálja saját magát és ellenfelét a választók felé. Ez az interpretációs és igazoló folyamat pedig többek között érvelések sorozatával történik. Az érvelések nagy része azonban nem feltétlenül egy közvetlen dialektikai kapcsolat által megy végbe a diszkurzív térben, hanem a politika szereplői valamilyen médiaközegen keresztül reagálnak egymás megnyilatkozásaira. Az érveléstudomány által vizsgált különböző argumentációk úgy nevezett kommunikatív tevékenységtípusokon keresztül mennek végbe, melyek jellege megszabja a diszkusszió célját és a vitázók érvelési stratégiáját.

¹ Farkas és Szabó 2021.

² Eemeren, Grootendorst és Henkemans 2002. 11.

³ Körösenyi, Illés és Gyulai 2020.

⁴ Bajomi-Lázár 2010.

A politikában a hibás érvelések, azaz fallációk használata gátolja a transzparens diskurzust, az álláspontok felülvizsgálatát és végső soron a vitakultúra egészét is befolyásolja, ám mégis megfigyelhető, hogy a politika szereplői rendre logikailag hibás érveléseket használnak kommunikációjukban. Több kutatás is foglalkozik a fallációk stratégiai használatával, mely során a politikusok hibás érveléseikkel igyekeznek igazolni olykor igen markáns állításukat a nyilvánosságban⁵.

Jelen tanulmány célja egy elméleti keret felállítása, és hipotéziseim bemutatása, melyet további empirikus vizsgálódásom alapjául tűzök ki doktori kutatásaim során. A következőkben a pragmadialektikával, azaz az érveléstudomány vezető elméletével foglalkozom, és ismertetem relevanciáját az érvelési sémák vizsgálatában. Ezt követően bemutatom a stratégiai manőverezést, mint a politikai cselekvés egyik lehetséges eszközét az argumentációban, majd kitérek a kommunikatív tevékenységek ismertetésére a szakirodalom alapján. A dolgozat végén összegzem a disszertációmban vizsgálni kívánt hipotéziseimet, és kifejtem azok jelentőségét a politikai kommunikáció vizsgálatának szempontjából. Úgy vélem, hogy a hazai vitakultúra mélyebb megértése érdekében elengedhetetlen, hogy a diszkurzív politikatudomány a politika szereplőinek érvelési sémáit tegye egyik fókuszává, mely célt jelen tanulmány is képviseli. Ezen retorikai manővereknek, tudományos vizsgálatára pedig az érveléstechnika vezető iskolája, a pragmadialektika nyújthat megoldást.

„Aki politizál az mindig válaszol és mindig válaszra vár”

Schlett István, *A politikai gondolkodás története Magyarországon* című művében kiemeli a politikai gondolkodás diszkurzív jellegét, mely szerinte inherens része a rendszernek⁶. A kutató úgy véli, a politika diszkurzív, hiszen mindig van másik vélemény. Elmélete szerint a politikai szövegek mindig vitaszövegek, mindig valamilyen ellenvéleményt képviselnek, tehát ahol politika van, ott konfliktus is létezik a vélemények között. Schlett szerint, ha az ellenkező álláspontot nem képviseli senki, akkor a politika szereplői hajlamosak „ellenséget képezni”, kitalálni az opponens álláspontot, hogy azzal vitázzanak. A politika emellett dialogikus, tehát aki politizál, az mindig válaszol és válaszra vár. Még ha egy politikus monológban is ad elő egy éwertékelő beszédet, vagy sajtótájékoztatót, akkor is valamire reagál, a politika diszkurzív közegén keresztül dialógust folytat annak többi szereplőjével.

Szabó Márton szerint, ennek a diskurzusnak nem a körülöttünk lévő valóság objektív leírása a célja, hanem meglevő jelentések új jelentésekkel való helyettesítése. Tehát a politikai diskurzus nem a valóság tükröje, hanem a politikai valóság megszervezése⁷. Ezek a valóságkonstrukciók emellett nincsenek hierarchikus viszonyban, hanem egymás mellett mozognak a horizontális térben. Véleményem szerint a politikus érvei, melyeket egy diskurzus során lefektet, jelentős szerepet játszanak valóságának megkonstruálásában. Egy igazoló funkciót látnak el, amellyel a politika szereplői be tudják bizonyítani valóságértelmezésük értékét a választók felé.

Szabó úgy véli, a politikai dialógus egy specifikus formájában létezik, mint a politikai vita, amely túlmutat az egyszerű, két egyén közötti vitázáson, vagy „marakodáson”, hanem tisztán a politika diszkurzív konstrukciójának manifesztuma⁸. A diszkurzív közeg szereplői döntik el, hogy mit emelnek be a diskurzusra és mi kerül napirendre, amivel befolyásolják a közbeszéd által taglalt témákat. Észrevételeim szerint az érvelés egy napirend meghatározó szerepet is játszik a politika szereplő számára, amellyel azok kijelölik az általuk fontosnak vélt témákat, és

⁵ Zurloni és Anolli 2010.

⁶ Schlett 2018.

⁷ Szabó 2003.

⁸ Szabó 2003. 139.

meghatározzák, hogy az adott jelenséget miért kell fenyegetőnek, kívánatosnak, vagy éppen kétségbeejtőnek találni. A diskurzus szereplői emellett érvekkel is léphetnek kapcsolatba egymással, ahogy a másik álláspontjára, véleményére reagálnak. Az argumentációval ellenségeiket is meghatározhatják, akik ellen támadásokat intézhetnek.

Az érvelés tehát egy politikus kezében a kommunikatív cselekvés svájcbicskája is lehet, ha jól használja fel a számára adott lehetőségeket és eszközöket. Utóbbiakat azonban az adott dialektikai szituáció, valamint előírt szabályok is befolyásolják, a diskurzus szereplőinek pedig ehhez alkalmazkodva kell erős és hatásos érveket alkotniuk, hogy kellő hatást gyakoroljanak a választópolgárokra és ellenfeleikre.

A pragmadialektika elméleti kerete

A politikai kommunikáció számos elmélete igen kiterjedt szakirodalommal rendelkezik a hazai tudományos kánonban, a politikai diskurzusban előforduló dialektikai kapcsolatok leírására azonban sokkal korlátoltabb figyelem esik. Az úgynevezett pragmadialektika módszertana csak részlegesen kap helyet a vonatkozó szakirodalomban, pedig annak gyakorlatias megközelítése nagyon is indokolná az iskola kiterjedtebb alkalmazását.

A pragmadialektika multidiszciplinája a párbeszédet és az azon belüli érveket kutató dialektikából és a jelrendszereket leíró pragmatikából áll. Módszertanában a kritikai vita lineáris modelljére támaszkodik, mely a véleménykülönbségek feloldását szolgálja egy előre meghatározott szabályrendszeren keresztül. Ebben a strukturált szabályrendszerben a pragmadialektika művelői számos érvelési sémát, és a szabályok áthágásával létrejövő fallációkat, azaz érvelési hibákat határoztak meg⁹. Az érvelési hibák közül megkülönböztetjük a formális és informális fallációkat. Míg a formális fallációk logikai összefüggéseikben hibásak, addig az informális tévedések nem érintik a formális logika szabályait, hanem az érvelési séma helytelen használatából adódóan hibásak, a pragmadialektika vizsgálati módszere hozza őket nyilvánosságra¹⁰. Ilyen például a konklúzió és a premissza közti laza kapcsolat, a túlzó kijelentések, vagy a nem helyesen használt hasonlatok. Jelen tanulmány a politikában használt leggyakoribb, a pragmadialektika által definiált érvelési hibákat kutatta a politikusok választásokat megelőző közösségi média bejegyzéseiben.

A cselekvés eszköze: a stratégiai manőverezés

A racionális vitamodellem elméletének kiegészítése révén jött létre a stratégiai manőverezés, amely a vitában elhangzó érveket a retorikai hatásosság és a dialektikai ésszerűség alapján vizsgálja. A stratégiai manőverezés azzal is kibővíti az iskolát, hogy a vitatkozó felek már nem pusztán a véleménykülönbségek feloldása érdekében folytatnak vitát, hanem azért is, hogy ez a feloldás az ő javukat szolgálja¹¹. A stratégiai manőverezéssel a vitázó fél alapvetően a *Kinek?* a *Mit?* és a *Hogyan?* kérdésekre igyekszik választ adni. Az, hogy kinek címezzük a közlést, elsősorban a hallgatói elvárások szabják meg. A vitát folytató feleknek mindig van valamilyen előzetes elképzelése a közönségről, amely befolyásolja érvelési stratégiájukat is. Ez alapján alakul ki, hogy *mit* is közölnek. A topikus potenciál a rendelkezésre álló érvek közül azon érvek kiválasztását jelöli, amelyek egyszerre kapcsolódnak a közönség preferenciáihoz és járulnak hozzá az érvelő céljának eléréséhez. Azt, hogy ezen érveket hogyan közlik a címzettel, a prezentációs eszközök befolyásolják, amelyek lehetnek verbális és nonverbális módszerek¹².

⁹ Eemeren, Grootendorst és Henkemans 2002. 182-183.

¹⁰ Walton 1995.

¹¹ Eemeren 2010. 25-28.

¹² Eemeren és Wu Peng 2017. 7.

Ez a három aspektus elkülöníthető, de egymástól nem függetlenek, együtt hatnak a közönségre. Minden argumentatív lépésben és minden vitaszakaszban megjelennek és együtt képesek igazán sikeres érvelést felépíteni

A stratégiai manőverezés elmélete tehát meghatározza a kommunikatív tevékenységeket, és az azokban alkalmazható prezentációs eszközöket, megjelenő hallgatói elvárásokat valamint az érvek topikus potenciálját. Az érveknek nem pusztán logikailag összefüggőnek kell lenniük, hanem retorikailag is hatást kell gyakorolniuk a vita szereplőire. A stratégiai manőverezést folytató személy az egyensúlyra törekszik a dialektikai ésszerűség és a retorikai hatásosság között. Ez az elmélet már számba veszi a kontextust is. Az aktoroknak így az argumentatív környezettel és a kontextus-független objektív, kritikai vita szabályrendszerével összhangban kell folytatniuk a diskurzust.

A deliberáció politikatudományi és pragmadialektikai megközelítése

A pragmadialektika a politikai kommunikációt egy sajátos kommunikatív tevékenységtípusba, a deliberáció műfajába sorolja. Ennek során a résztvevők változatosan használnak argumentatív kommunikatív tevékenységeket, hogy olyan kérdéseket vitassanak meg, melyekről nemcsak a vitát folytató felek, de a közönség is különböző álláspontokat képvisel¹³. Az argumentáció legtöbbször a harmadik fél, vagyis a közönség felé irányul, tehát a cél nem a vitapartner meggyőzése vagy a véleménykülönbség feloldása, hanem a publikumra gyakorolt hatás. A politikus tehát mikor dialógust folytat egy másik szereplővel, akkor valójában nem vitapartnerét kívánja meggyőzni saját ideológiai vagy szakpolitikai álláspontjáról, hanem a közönséget, azaz a választókat, érvelése pedig szintén ezt a célt szolgálja. Ebben a kontextusban a deliberatív vitaműfajok tehát nem a transzparens döntéshozást segítik előre, a politika szereplői sokkal inkább a közönség befolyásolására törekszenek, amely politikai cselekvésként értelmezhető. A stratégiai manőverezés által elkülönített retorikai hatásosság és logikai ésszerűség kettőssége éppen ezért különösen nagy szerepet játszik a deliberációban.

Eemeren szerint létezhet olyan politikai deliberalizáció, amely nem igényli a harmadik fél meglétét, a stratégiai manőverezés szempontjából azonban a közönség kritikus eleme a vitának. A hallgatóság nélkül ugyanis a deliberatív séma inkább a vitatkozás műfajára hasonlítana. A politikatudomány azonban kicsit másképpen definiálja a deliberáció műfaját. Legtöbbször a demokraciáelméletekben, kiváltképp a demokratikus innovációk elemzése során szoktak felbukkanni a deliberatív sémák. A deliberatív demokrácia hívei elutasítják a pusztán képviseleti rendszerre épülő döntéshozó mechanizmusokat, mert azok szerintük nem teszik eléggé transzparenssé a törvényhozást a választók számára, továbbá az állampolgárok sem kellően involváltak a folyamatokban. A deliberatív demokráciában minden fontos döntést egy mérlegelt, nyilvános és hiteles tanácskozás előz meg, amely mentes a politikai torzulásoktól és egyenlőtlenségektől¹⁴. A demokratikus innovációk deliberatív modelljei pedig azt a célt szolgálják, hogy az állampolgárok minél szorosabban be tudjanak csatlakozni a döntéshozásba a diskurzus által. Szabó Márton a diszkurzív demokrácia modellek kritikájával élve ugyanakkor megjegyzi, hogy a demokratikus államberendezkedések és eszközök rendkívül időigényes és kifinomult műveletekből állnak. A különböző diszkurzív logikák változatos formáit veszik igénybe a közügy „végső igazságának” megtalálására, amely szerinte csak ideiglenesnek bizonyul, hiszen a vitát mindig újrakezdi a felek¹⁵.

Véleményem szerint a deliberatív demokrácia kiritkája a pragmadialektika kommunikatív tevékenység definíciójában keresendő, vagyis, hogy a közönség habár része a diskurzusnak,

¹³ Eemeren és Wu Peng 2017. 129-135.

¹⁴ Bessette 1980. 102-116.

¹⁵ Kiss 2015. 104.

csupán befogadó félként van jelen, akit a vita szereplői megpróbálnak befolyásolni, így a transzparencia is erodálódik az argumentációval. A stratégiai manőverezés miatt ugyanis a politikai szereplők számukra előnyös érvekkel igyekeznek alátámasztani álláspontjaikat. Ám ez nem jelenti azt, hogy a deliberatív elemek ne járulnának hozzá a „tisztább” közbeszédhez. A bizonyos kommunikatív tevékenységtípusokban ugyanis közvetlen dialektikai kapcsolat jön létre a résztvevők között, amely során felerősödik a bizonyítási kényszer. A vita során ugyanis a felek kénytelenek kibontani saját álláspontjukat és meg is kell érvelniük, hogy politikai ajánlatuk miért jobb a másikénál. A végső igazság feltárása azonban túlzóan idealista gondolat lenne. Az érveléstudomány is tudomásul veszi, hogy a felek a vitát azért folytatják, hogy a javukra döntsék el a véleménykülönbséget, egy politikus pedig saját ideológiájához és politikai nézeteihez ragaszkodva nem egyezhet meg alapvető világnézeti különbségekben egy, a politikai palettán ellentétes véleményt képviselő másik szereplővel. A közönség véleményét egyes kérdésekben azonban képesek befolyásolni, így érvelésük akkor válik sikeressé, ha a választókban kiváltott hatás idővel szavazatokban manifesztálódik.

A kommunikatív tevékenységek a pragmadialektika alapján

Az érveléstudomány a deliberatív műfajon belül számos kommunikatív tevékenységtípust különböztet meg, melynek mind más célokat és kritériumokat támasztanak a vitázó felekkel szemben. Ezek a tevékenységtípusok specifikus érvelési stratégiákat is megkövetelnek. A vita során tehát a pragmadialektika kritikai vitára vonatkozó univerzális szabályrendszerét is be kell tartania a szereplőknek, miközben a hatásosság és erősség között manőverezve ki kell válogatniuk a szituációnak megfelelő érveket, hogy maximalizálják a közönségre gyakorolt hatást.

A kommunikatív tevékenység platformja	A kommunikatív tevékenység műfaja	A kommunikatív tevékenység típusa	Beszédesemény
politikai kommunikáció	deliberáció	parlamentari vita	A Parlament Törvényalkotási Bizottságának ülése
		azonnali kérdések	Szabó Tímea azonnali kérdése a miniszterelnökhöz
		képviselőjelölti vita	Budapest 6. választókerületének képviselőjelölti vitája az ellenzéki előválasztáson, a Partizán Youtube csatornáján
		politikai interjú	Márki-Zay Péter interjúja a Partizán Youtube csatornáján

1. ábra Saját készítés, Frans van Eemeren tipológiája alapján¹⁶

Az ábrán jól megfigyelhetőek a szakirodalom által definiált bizonyos kommunikatív tevékenységtípusok, melyeket a hazai vitakultúra modellezéséhez saját példákkal is feltöltöttem a könnyebb értelmezés kedvéért. Egyik ilyen például az azonnali kérdések műfaja, amelyben a képviselők a parlamenten belül, formális keretek között kérdezhetik fel a pártok és a kormányzat politikusait. Célja a képviselői és kormányzati munka elszámoltatása. A magyar modell sajátossága, hogy a törvényalkotásról szóló viták bizottsági szintre kerültek, ám itt is az

¹⁶ Eemeren 2010. 143.

lenne a cél, hogy a döntések meghozása deliberatív keretek között zajlódjon. A politikai interjú során a politikus a műsorvezetővel beszélgetve prezentálja saját politikai ajánlatát, utóbbi pedig számon is kérheti eddigi tevékenységéről. A képviselőjelölti vita során az állampolgárok számára nyilvánvalóvá válnak a jelöltek közötti választási lehetőséget, és a politikusok agendái. A beszédesemények már specifikus vitaszituációkat jelölnek, amely a szakirodalom által definiált legkisebb egység a kommunikatív tevékenységek között.

Ha csak megnézzük a példának felhozott beszédeseményeket, már abból is láthatjuk, hogy a gyakorlat nem minden tekintetben feleltethető meg a szakirodalom által elvárt kritériumrendszernek. A hatalmi rendszer jelenlegi formájában nem ad lehetőséget az ellenzék számára a kormány elszámoltatására, a politikai interjúk során pedig szintén aligha történik szembesítés, a bizottsági vita pedig kevés transzparenciát enged a döntéshozásba.

Habár a sajtóban ritkán láthatunk ellenzéki és kormánypárti politikus között vitára akár csak nyomokban is hasonlító interakciókat, a országházban lefolytatott diskurzusok formális jellege teret adhatna a közvetlen dialektikai kapcsolat létrejöttére a két térfélről, ez azonban a valóságban nem működik. A ezmúlt évtized alatt a Fidesz-KDNP negyedik kétharmadát is kiépítve jelentősen átformálta a magyar politika hatalmi megoszlását¹⁷, amely a pártok parlamenti munkafelfogására is kihatott, így az ott zajló diskurzusra is. Míg a kormánypártok úgynevezett munkaparlamenti napirendet folytatnak, addig az ellenzék egyre inkább a vitaparlamenti elemek erősítését célozza¹⁸. A munkaparlamenti műfaj a diskurzust jobbanhátterbe szorítja és a pragmatikus, megkérdőjelezések nélküli törvényhozási folyamatnak ad helyet. A vitaparlament ellenben magát a hatékonyságot áldozza fel a folyamatos diskurzusok életben tartására, tényleges munka azonban nem, vagy csak nagyon mérsékelten zajlik.

Mivel a kormánykoalíció elegendő többséggel rendelkezik bármilyen törvénymódosításához, nem szorulnak rá deliberatív eszközökre, és arra, hogy érdemi diskurzust folytassanak az ellenzékkel. Az ellenzéki pártok pedig, megfosztva törvényalkotási potenciáljuktól, egyre inkább a nyilvánosság számára és nem a parlamenti munka érdekében politizálnak. Mivel politikai erejük az országgyűlésben súlytalanná válik, (törvényjavaslatukat, módosító javaslatukat rendre visszautasítják) inkább az álláspontjuk kommunikálására fordítják energiájukat. Reális kormányváltó potenciállal, illetve a hatalom elszámoltatásához szükséges eszközökkel nem rendelkeznek, ezért csak kritikát fogalmazhatnak meg a regnáló hatalommal szemben.

A kormánypártok egyre növekvő térnyerése a plurális médiatér beszűkülését is eredményezte, amelynek köszönhetően a Fidesz-KDNP politikusai már nem ülnek le a független média szerkesztőségeivel interjút készíteni, a kormányközeli médiumok pedig értelemszerűen nem kérik számon politikai tevékenységüket. Ezzel szemben az ellenzéki pártok tagjai nem kapnak helyet a kormány által birtokolt médiakonglomerátumokban, a független sajtó viszont gyakran számon kéri őket saját politikai agendájukkal kapcsolatban.

Stratégiai érvelési hibák

Az érveléstan nem csupán kommunikatív cselekvés típusokat és diskurzus típusokat szabályoz, de az érvelés fajtáit és azok tipikus hibáit is elkülöníti. Az érvelési hibák, azaz fallációk, a politikai kommunikációban is igen gyakori elemei a diskurzusnak. A hibás érvelések közül először is meg kell különböztetni a formális és informális fallációkat. Míg a formális fallációk logikai összefüggéseikben hibásak, addig az informális tévedések nem érintik a formális logika szabályait, hanem az érvelési séma helytelen használatából adódóan hibásak, a

¹⁷ Körösenyi, Illés és Gyulai 2020.

¹⁸ Körösenyi, Tóth és Török 2003.

pragmadialektika vizsgálati módszere hozza őket nyilvánosságra¹⁹. Ilyen például a konklúzió és a premissza közti laza kapcsolat, a túlzó kijelentések, vagy a nem helyesen használt hasonlatok.

A politikai diskurzus egyik igen gyakori fallációja az ad hominem, vagyis személy elleni érvelés, amely a vitapartner személyét, tulajdonságait, vagy érdekeit veszi célba, nem pedig a mondanivalóját. Ebben az esetben a politikus nem ellenfele érvét, hanem annak valamilyen tulajdonságát támadja, megszegve ezzel a racionális vita szabályait és ellehetetlenítve az álláspontok felülvizsgálatát²⁰. Az ad hominem több pusztá gúnyolódásnál, ugyanis követelménye, hogy a vitapartner álláspontjára reagálva kell elhangozzon. Egy másik gyakori érvelési stratégia, az érzelmekre hivatkozás, vagyis a politikus elkeserítőnek vagy örömtelinek talál valamilyen történést, és ezzel akarja igazolni saját álláspontját, miszerint az adott történet kívánatos, vagy nem kívánatos. Ez természetesen hibás érvelésnek minősül, hiszen logikai érvek helyett érzelmekkel akar hatni a választókra²¹, ám igen gyakori eszköz a politikai diskurzusban.

A második frekvenciánál használt, ám hibás érv a többségre való hivatkozás, azaz ad populum. Itt a politikus egy igen markáns állítást pusztán a közakarat vélelmezésével igyekszik alátámasztani, ami értelem szerűen nem elégséges bizonyítás²². Az elhamarkodott általánosítás, egy olyan érvelés hiba, mely során a politikus azt feltételezi, hogy ellenfele álláspontja valótlán, mert egy bizonyos társadalmi, vagy politikai csoporthoz tartozik. Ez szintén érvelési hibának minősül, de a politikában gyakran hallhatunk implikált, vagy explicit utalásokat erre vonatkozóan, például *“A baloldal belevinné Magyarországot a háborúba, hiszen Márki-Zay Péter azt nyilatkozta küldene katonákat Ukrajnába.”* A csúszos lejtő kategóriába azok az érvelések tartoznak, amelyek egy adott szituációból vonatkoztatnak le egy sor olyan következményt, melynek valószínűsége a valóságban nagyon is csekély, az érvelő mégis elkerülhetetlennek látja őket²³. Ezek logikailag szintén nem állják meg helyüket, a politikusok mégis gyakran „fenyegetőznek” végzetes kimenetekkel.

Konklúzió

Jelen dolgozat pusztán diskurzusindító jelleggel vizsgálta a politikatudomány és az érveléstechnika határterületeit, melyet doktori kutatásom során mélyrehatóbban fogok megvizsgálni. A tanulmány a pragmadialektika aktuális szakirodalmát bemutatva kívánta bebizonyítani az érvelés relevanciáját a politikai cselekvésben. A kritikai vita szabályrendszere meghatároz bizonyos érvelési sémákat és érvelési hibákat, a stratégiai manőverezés pedig a kommunikatív tevékenység típusokon belüli mozgásteret jeleníti meg a vitázó felek számára. Ezt a mozgásteret azonban befolyásolja a mindenkor hatalom központosuló, vagy éppen plurális jellege. Ha elfogadjuk, hogy a deliberatív vitaműfajban a felek sokkal inkább a választókra akarnak hatni, mintsem egymásnak, akkor az abban lefolytatott érvelés politikai cselekvésnek minősül, amellyel a szereplők igazolják saját politikai ajánlatukat, megkérdőjelezzik ellenfelüket, miközben a diszkurzív közeg napirendjét is befolyásolják.

Véleményem szerint a felek által használt érvelési sémákat, vagy fallációkat sokkal inkább meghatározza, hogy milyen kommunikatív cselekvéstípusban folytatják a dialógust, ugyanis annak megfelelően kell kiválogatniuk a prezentációs eszközöket, felépíteni érveik topikus potenciálját, mindezt a hallgatói elvárásokkal összhangban. Emellett a hatalmi viszonyok is

¹⁹ Walton 1995.

²⁰ Walton 2008. 170.

²¹ Walton 2008. 106.

²² Walton 2008. 107–108.

²³ Walton 2008. 22.

befolyásolhatják a szereplők argumentációját. A magyar politikai rendszerben a kormánypártok kevésbé kerülnek bizonyítási kényszerbe, míg az ellenzéki oldalnak frekvenciáltabban bizonygatnia kell álláspontját és politikai tevékenységét a független médiumokban is.

A magyar tudományos közeg terjedelmes szakirodalommal rendelkezik a politikusok választókkal való kommunikációjáról, azonban arról, hogy egymással milyen diskurzust folytatnak, már kevesebb szó esik. Úgy vélem, az érveléstudomány szakirodalmának segítségével hatékonyan vizsgálhatóvá válnak az ilyen jellegű kommunikációs tevékenységek, melyek a választókra is hatással vannak. Minden reményem szerint doktori tanulmányaim hozzájárulnak ahhoz, hogy idővel komplexebb képet kapjunk a hazai vitakultúráról, annak mélyebb megértése érdekében.

Felhasznált irodalom

- Bajomi-Lázár, Péter. Média és politika. Budapest: Print-X-Budavár Kiadó, 2010.
- Bessette, Joseph. Deliberative Democracy: The Majority Principle in Republican Government, How Democratic is the Constitution? Washington, D.C.: AEI Press, 1980.
- Eemeren, Frans H. van. Strategic maneuvering in argumentative discourse. 2010.
- Eemeren, Frans H. van, és Wu Peng. Contextualizing Pragma-Dialectics, Argumentation in Context. John Benjamins Publishing Company, 2017.
- Eemeren, Frans H. van, Rob Grootendorst, és Francisca Snoeck Henkemans. Argumentation Analysis, Evaluation, Presentation. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2002.
- Farkas, Xénia, és Gabriella Szabó. „Libernyákok és OIG. Modortalanság a politikai kommunikációban.” Politikatudományi Szemle XXX. évfolyam, 2021: 60-81 o. <https://doi.org/10.30718/POLTUD.HU.2021.1.60>
- Kiss, András Lajos. Politika és diskurzus. Budapest: L'Harmattan Kiadó, 2015.
- Körösényi, András, Csaba Tóth, és Gábor Török. A magyar politikai rendszer. Budapest: Osiris kiadó, 2003.
- Körösényi, András, Gábor Illés, és Attila Gyulai. Az Orbán-rezsim - A plebiszciter vezérdemokrácia elmélete és gyakorlata. Budapest: Osiris Kiadó és Szolgáltató Kft., 2020.
- Schlett, István. A politikai gondolkodás története Magyarországon, 1-2-3. 1. Mi a politikai gondolkodás?. kötet. Századvég Kiadó, 2018.
- Szabó, Márton. A diszkurzív politikatudomány alapjai. Elméletek és elemzések. 2003.
- Walton, Douglas . A pragmatic theory of fallacy. Studies in rhetoric and communication. University of Alabama Press, 1995.
- Walton, Douglas. Informal logic: A pragmatic approach 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Zurloni, Valentino , és Luigi Anolli. „Fallacies as Argumentative Devices in Political Debates.” Lecture notes in artificial intelligence: Vol. 7688 Multimodal communication in political speech: Shaping minds and social action : International Workshop, Political Speech (Springer), 2010: 245–257. https://doi.org/10.1007/978-3-642-41545-6_18

Vanessza Juhász: Argumentation, as a Form of Political Activity

The traditional forms of debate are disappearing from Hungarian political discourse, but argumentation and dialogue are still an integral part of the actors' communication strategies. Argumentation, as a possible instrument of political action remained an indispensable weapon to justify the actors' political goals and ideological beliefs. According to the literature, the purpose of political debate is to not critically resolve a difference of opinion but to influence a third party, the audience, known as the voters. With this premise, political argumentation can be understood as a form of political action actors take to justify their political offer, attack their opponents, and also set the agenda of the discourse.